https://doi.org/10.52505/1857-4300.2021.3(315).02
CZU:821.135.1-3(478).09

DESTINUL FRÂNT AL MIGRANTULUI BASARABEAN ÎN PROZA ACTUALĂ

Felicia CENUȘĂ

Doctor în filologie, conferențiar cercetător
E-mail: feliciacenusa.asm@gmail.com
ORCID: https:/orcid.org/0000-0002-3872-3031
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu" (Chișinău)

The Thorny Destiny of the Bessarabian Migrant in Current Prose

Abstract

In this study the author refers not only to the topic of illegal emigration, particularly to the issue of human trafficking, reflected in the novels written by Liliana Corobca and Stela Branzeanu – two writers from the Republic of Moldova, but also to the way this phenomenon is reflected in the novels of other writers whose protagonists represent the current situation in Bessarabia.

The novels do simply offer solutions to the situation in which the characters are, but they tend to make the reading public aware of illegal migration and human trafficking as well as to draw attention to the identity problems in the Republic of Moldova. The authors focus more on the subject and less on the aesthetic finality or on the architecture of the writings, their focus is basically the dialogues, the direct discourse, which is rather journalistic, as well as the simplification of the lexical props, following the desideratum of accessibility and sensitization of the reader.

Keywords: migration, novel, post-communist period, identity, tradition.

Rezumat

În studiul de față ne vom referi la tema emigrației ilegale, în deosebi la problema traficului de ființe umane, reflectată în romanele scriitorilor originari din Republica Moldova, Liliana Corobca și Stela Brînzeanu, dar și la transpunerea aceluiași fenomen în romanele altor scriitori ai căror protagoniști reflectă situația actuală din Basarabia.

Romanele nu vin să ne aducă soluții la situația în care se află personajele, ci vor să sensibilizeze publicul cititor asupra migrației ilegale și a traficului de persoane, să atragă atenția la problemele identitare din Republica Moldova. Autorii pun accent mai mult pe tematică și mai puțin pe finalitatea estetică sau pe arhitectonica scrierilor, preponderente fiind dialogurile, discursul direct, mai mult publicistic, simplificarea recuzitei lexicale, urmând dezideratul accesibilității și sensibilizării cititorului.

Cuvinte-cheie: migrație, roman, perioada post-comunistă, identitate, tradiție.

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

Experimentele produse în republicile postsovietice, atât în perioada comunistă, cât și după aceasta, au provocat suferințe și distrugeri enorme la nivel de conștiință a individului. „Republica Moldova a demonstrat că poate fi orice după 1991: obiect de speculaţii lingvistice, loc de perpetuă îndoctrinare, sursă a stuporii occidentale şi poligon de testări antropologice, numai nu o țară în deplinul înţeles al cuvântului. O creatură ridicolă, dacă nu ar fi atât de tragică", scrie Vitalie Ciobanu într-un amplu studiu (Ciobanu, 2001, p. 191). A avut loc o maximă agresiune față de stabilitatea tradițională, catalizată anterior de natură, familie și tradiție.

Aproape în majoritatea domeniilor (nu doar în Republica Moldova, dar și în unele țări ale Europei occidentale), „asistăm mai degrabă la rupturi decât la evoluții" (Sevillia, 2009, p. 9), iar metamorfozele nu sunt doar de ordin sociologic, dar și de ordin mental. Individul caută insistent soluții la presiunile schimbărilor fie adaptându-se sau supunându-se acestora, fie luând calea pribegiei, cum se întâmplă în narațiunile de inspirație biblică, în căutarea unei vieți mai bune. De multe ori însă procesul distanţării de matcă și a înstrăinării devin traumatizante până la alienare, disoluția identităţii şi dezumanizarea fiind inevitabile.

La ora actuală, fenomenul migrației este pe larg discutat atât în mass-media, cât și în literatura din Basarabia. Deschiderea unora dintre scriitori pentru tema respectivă continuă să provoace interesul publicului, dar și al criticii literare. Se simte totuși nevoia mediatizării acestei teme prin intermediul literaturii și a analizei de text, întrucât practica a demonstrat că, de cele mai multe ori, opera literară poate să spună mult mai mult decât rafturi întregi de volume cu tentă științifică.

Migrația ilegală însă este privită ca fiind frecvent o formă de manifestare a criminalităţii organizate. Statisticile arată că principalii „furnizori" de emigranţi continuă să fie zonele de sud-est ale Europei, în special țări ale regimului postsovietic, cu potenţial economic scăzut, printre care și Republica Moldova. „Traficul în scopul exploatării prin muncă este principala formă de exploatare în Republica Moldova, reprezentând 66% din toate victimele în 2019, urmat de traficul de exploatare sexuală, scrie pe una din paginile Oficiului Consiliului Europei la Chișinău. (2) Potrivit statisticilor oficiale, 1.496 de persoane au fost identificate ca victime ale traficului în Republica Moldova în perioada 2015-2019. 47% dintre ele erau femei și 21% erau copii. Principala țară de destinație a victimelor moldovenești a fost Federația Rusă, urmată de Republica Slovacă, Spania, Irlanda, Portugalia și Turcia." Oricât ar fi de rușinos și de acut desființător acest adevăr, se pare că am ajuns „o rasă furnizoare de cele mai umilitoare servituți. (…) Probabil nu e lupanar la vest de Tisa sau dincolo de Bosfor în care să nu fim reprezentați. Această glorie dezonorantă ne aruncă într-un ev mediu bestial și revoltător", susține criticul Eugen Lungu în studiul *Basarabenii: un posibil profil* (2004, p. 29). „Atâta doar că înainte fetele noastre porneau pe calea robilor legate cu o funie de gât de cozile cailor ienicerești, iar astăzi o fac dintr-o tristă nevoință, împinse de mizeria de acasă." (*ibidem*)

Studiul de față vizează tema emigrației ilegale, în deosebi segmentul traficului de ființe umane, reflectat în romanele scriitorilor originari din Republica

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

Moldova, dar și la transpunerea aceluiași fenomen în romanele altor scriitori ai căror protagoniști reprezintă situația actuală din Basarabia.

Romanul Lilianei Corobca, *Un an în Paradis* (2005), începe cu o scenă în care Sonia, personajul central, o candidată la admitere la Universitatea de Stat, care, picată la examene, este racolată de Pavel, un fost profesor de istorie. După câteva avansuri, acesta o convinge pe Sonia să plece în străinătate să facă bani, apoi să se întoarcă acasă pentru a studia la Universitate, la facultatea pe care și-o dorește. Tactica de racolare e una simplă: caută fete sau femei care, din anumite motive, visează să plece în străinătate pentru un ban sau un trai mai bun. Acestora li se prezintă drept burlac care vrea să se însoare, le sechestrează, apoi le organizează transport spre Balcani, vânzându-le altor proxeneți. Scena ce urmează este revelatoare în acest sens:

– „Pavel se apropie, se așază lângă ea şi fumează. E tânără, nu mai mult de 17 ani. Frumuşică, cu tot cu nasul ei roşu şi ochii în lacrimi. Pavel o priveşte în tăcere (încă nu i-a venit nicio idee). Fata nu l-a remarcat. Îşi vede de plânsul ei. Ce să-i spună... Hai să încerce. Sute de tineri îşi plâng de milă c-au făcut o facultate, că şi-au tocit coatele cinci ani de zile, iar după asta n-au unde se angaja, n-au serviciu, n-au salariu. Degeaba învețţi în ziua de azi. Faci un an de zile bani, apoi intri unde-ţi place, la cea mai importantă facultate. Aşa a făcut şi sor'mea, care-i de-o vârstă cu tine şi nu-i pare rău.

– Cum faci? se trezeşte Sonia, vizibil interesată.

– Cum fac toţi. Lucrezi un an undeva, la un magazin, o fabrică sau la un restaurant, îngrijeşti o bătrânică, un copil, unde găseşti, bani să fie...

– N-ar fi rău, murmură fata.

Pavel crede c-ar fi cazul să stea de vorbă în altă parte, nu aici, sub ochii lumii. Sonia nu se gândeşte că are în faţă un bărbat necunoscut. Nu. Chiar Dumnezeu i l-a scos în cale, ca s-o ajute. Şi dacă n-a intrat la facultate, poate că e spre binele ei. Bursa-i mică, nu i-ar fi ajuns. Ea a candidat la bugetari, unde locuri sunt din ce în ce mai puţine, din cauza asta n-a reuşit. De-ar fi avut bani, ar fi dat „la contract", ca toată lumea. Iar dacă va lucra un an sau doi, se va îmbogăţi, îşi va ajuta părinţii, frăţiorul şi va intra la orice facultate.

– Încotro mergem? Eu ar trebui să plec...

– La cămin.

– Te însoţesc un pic, dacă vrei. Nu moare nimeni dacă nu intră la facultate. Eşti tânără, frumoasă, trebuie să lupţi. Te ajut eu să-ți găseşti ceva de lucru." (Corobca, 2005, p. 15)

Sonia pleacă acasă, spune părinților că merge în Cehia, la sugestia lui Pavel, împreună cu o prietenă, să facă bani și apoi se va întoarce acasă să-și continue studiile la facultate. Își ia rămas bun de la familie și revine la Chișinău pentru a-l întâlni pe Pavel și a pleca la muncă.

Cum era de așteptat, Sonia este una dintre victimele lui. Împreună cu alte fete, tânăra ajunge în *Paradis*, acesta nefiind altceva decât un bar, sau,

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

mai bine-zis, un bordel, locul unde a fost trimisă de Pavel, acel Pavel în care ea îşi pusese toate speranţele.

Ajunse în această locaţie, fetele refuză să mănânce, au porniri suicidale. Bătute şi umilite, acestea îşi fac „datoria", continuând să reziste cruzimii, umilinţei acestei lumi în disoluţie: „Aici măcar nu te omoară în bătăi. Ţi se face o injecţie, ca să nu te îmbolnăveşti ori să rămâi însărcinată" (*ibidem*, p.189), îşi spune una dintre fete. Acomodarea prin mutilare, renunţările frustrante şi împotrivirile opace sunt preţul cu care fetele îşi răscumpără şederea în acest prizonierat. Textul seamănă cu un ghem din care desfaci un fir şi se mai desface unul, şi încă unul, şi fiecare fir te duce în alta poveste, în alt destin al personajelor – şi, până la urmă, toate se leagă ducând fie la o dramă, fie la o tragedie, având, practic, o cauzalitate unică.

Fiecare personaj din *Paradis* are propria experienţă de viaţă. Lenuţa are 23 de ani şi e absolventă a unei şcoli profesionale. A făcut cunoştinţă prin internet cu un francez pe nume Paul, care a venit în Moldova, a luat-o în Franţa folosind-o în filme porno şi apoi a vândut-o lui Victor, zis Zeca (cuvânt care vine de la rusescul *зак*- o prescurtare din „заключенный", ceea ce în română înseamnă „puşcăriaş"), administratorul barului *Paradis*. Ancuţa**,** o fată de 15 ani, căreia îi muriseră părinţii, după ce devine cerşetoare, ajunge în casa de toleranţă a lui Zeca. Marina, o fostă asistentă medicală, care, nemulţumită de salariul mic din Moldova, e sechestrată şi vândută traficanţilor. Sveta, o fată de 24 de ani, care, după ce naşte un copil, ajunge la *Paradis*, iar copilul este luat de o familie de oameni înstăriţi sau vândut. Cu timpul, fetele par a se obişnui cu viaţa din lupanar. Sunt în relaţii bune cu supraveghetorii, chiar cu însuşi Zeca.

Sonia, spre sfârşitul romanului, pare a fi intrat în graţiile lui Zeca, dar, întrucât încercase să se sinucidă, este eliberată. Visul ei însă este să facă studii, să devină bogată, să se căsătorească cu un străin, italian sau francez, să trăiască la Roma sau la Paris şi, la rândul ei, să convingă fetele că e bine să plece, cum a plecat şi ea peste hotare, întrucât, într-un an doi, poţi să faci „bani de apartament". (*ibidem*, p. 18)

Prin felul de gândire, dar şi prin problematică, romanul *Un an în Paradis* seamănă cumva cu filmele ruseşti din perioada *glasnosti*-ului, gen *Micuţa Vera*, încercând să ne demonstreze cu mijloacele literaturii adevăratul tragism al tranziţiei. Scriitorul îşi tratează personajele cu un fel de ironie duioasă, care coboară spre cele mai ascunse încăperi ale sufletului fără a culmina într-un melodramatic naiv, de tip telenovelă. Romanul e unul rotund, începe şi se încheie având-o în prim-plan pe Sonia aşteptându-şi rezultatele de la examene în faţa universităţii. Dacă la început racolatorul este Pavel, la final cel care îşi caută jertfa este Eduard: „Eduard ochieşte o fată care se aşezase pe scări şi fuma, făcând abstracţie de toată lumea. Era elegantă şi delicată, uşor machiată, ochi albaştri mari, buze pline, conturate şi rujate atent. Păr scurt blond, pare natural, rebel şi cârlionţat. Pe o asemenea căldură, când fetele sunt îmbrăcate aproape ca pe plajă, fata asta poartă o bluziţă cu mâneci lungi. Aerul ei indiferent şi absent, fumul leneş de ţigară îl atrag. Se apropie.

BDD-A33098 © 2021 Academia de Ştiinţe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

Îi simte parfumul suav. Ar intra în vorbă, dar nu-i vine nicio idee. Se așază și el pe scări și tace. Să-i ceară o brichetă? Sonia îl privește câteva clipe printre gene. Nu seamănă cu Pavel". (*ibidem*, p. 205) Respectiv, sfârșitul ar putea fi un început de o nouă poveste, poate una reciclată.

Trama romanului ilustrează „drama metafizică a căderii omului", „pierderea purităţii morale", pe un fundal de degradare socială ireparabilă: mizerie, apariţia profitorilor şi a comercianţilor de carne vie ș.a., cum susține, pe drept cuvânt, criticul literar Aliona Grati în studiul *Imaginarul antropologic al romanului basarabean actual* (Grati, 2010, p. 32-33).

Aceeași tematică, a traficului de persoane, e reflectată și în romanul *Bessarabian Nights* (*Nopțile basarabene*) (2014) al Stelei Brînzeanu, roman structurat asemeni cărții *1001 de nopți*, fapt despre care ne anunță din start însăși autoarea. Acesta pare a fi unul înglobant, întrucât include fragmente de ficțiune detectivistă și de pledoarie jurnalistică, dar și confesiune cu tentă biografică.

Romanul începe *ex abrupto* cu o secvență din viața Kseniei Robu, aflată într-o casă de toleranță din centrul orașului Milano, din Italia, unde discută cu Galea, supraveghetoarea fetelor traficate din Moldova. Aceasta îi spune ca a fost adusă de la barul *Paradis* din oraș. (Întâmplător sau nu, dar numele oximoronic al barului coincide cu cel din romanul *Un an în Paradis* al Lilianei Corobca, prevestind parcă traumatizanta experiență a fetei.) Acesta se află aproape de hotelul *Fantoma*, unde fusese cazată împreună cu prietenul ei Boris, care, după cum vom vedea, o vânduse unor proxeneți, ea urmând să lucreze pentru a se răscumpăra. Paradoxal, dar toate numele, atât cele ale fetelor traficate, cât și cele ale proxeneților, sunt specifice estului Europei: Galea, Nadea, Igor, Ghena ș. a. Nadejda, unul dintre personajele memorabile din text, este cea care o informează pe Ksenia despre viața din bordel și care, după ce fuge de acolo, contribuie la eliberarea acesteia și a altor fete.

Ksenia încearcă să-și amintească cum a ajuns la Milano, despre noaptea petrecută cu Boris la hotel, dar și în bar unde bău cu acesta. Alte detalii nu-și amintește. Faptul că se află în această încăpere necunoscută fiind supusă unor tratamente odioase o face să-și pună multe întrebări.

Larisa este studentă în ultimul an de facultate la Universitatea Westmenster din Londra, unde studiază jurnalismul. În același timp, este angajată și la un spital ca traducătoare pentru emigranții din Moldova, Rusia și Ucraina. Auzind de dispariția Kseniei și de faptul că poliția moldovenească a renunțat s-o caute din lipsă de probe suficiente, încearcă mai multe metode pentru a o găsi: pleacă săptămânal la Milano și discută cu comunitățile de emigranți moldoveni aflați în Italia, lansează o publicație despre viața basarabenilor din diaspora italiană, îl întâlnește pe Boris, prietenul Kseniei, cu care aceasta plecase în vacanță în Italia, cu alte cuvinte, investighează cazul fetei și contribuie la găsirea ei, romanul căpătând caracter jurnalistic, de investigație.

Doina, alt personaj al romanului, se trage dintr-o familie tradițională moldovenească. Ea este acea care o anunță pe Larisa despre dispariția Kseniei și o ajută să-și găsească prietena.

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

Ceea ce le unește pe toate trei fete este frăția de cruce pe care și-o făgăduiseră: de a fi aproape întotdeauna pe tot parcursul vieții. De fapt, aceasta nu este o simplă frăție de cruce, ci mai mult, una de sânge, un ritual vechi, din Evul Mediu, când prietenii apropiați își făceau niște însemne pe mână, până la sânge. Amestecarea sângelui, conform acestui ritual, însemna că persoanele devin „de același sânge".

Investigațiile Larisei, personajul colector al romanului, sunt dublate de descrierea multor obiceiuri și tradiții din Basarabia. Textul, scris în engleză, are scopul de a face cunoscută această margine de țară, cu toate bunele și relele ei.

Având ca punct de plecare date și evenimente reale, în mare parte luate de la Centrul de reabilitare a victimelor traficului de ființe umane *La strada* din Chișinău, romanul reconstituie evenimentele pe baza informațiilor și datelor obținute de personajul narator în urma propriilor investigații. Textul este unul copleșitor prin tăietura precisă în carnea realului, prin acuitatea scormonirii în măruntaiele vieții adevărate. Evenimentele sunt reconstituite ca pentru un proces-verbal, firul narativ bine punctat fiind preluat și condus de un jurnalist de investigație. Autoarea nu încearcă să-și surprindă cititorii prin strategii narative pretențioase, ci se concentrează asupra evenimentelor și personajelor sale.

Marani, locul de baștină al celor trei fete, este o imagine în miniatură a Basarabiei post-socialiste, o sinecdocă a acestui colț de Țară, cu oameni mai mult săraci, amărâți, asemănători țăranilor lui Bruegel cel Bătrân, decât înstăriți, departe de țăranii bonomi din multe din prozele din Basarabia. Locul e o Arcadie în negativ, un Macondo basarabean plin de misticism și tradiții oculte. Însuși numele „Marani" pare a veni de la adjectivul „amar". Scenele de rugăciune și exorcism făcute de către preot pentru a o „elibera" pe Ksenia, readusă în țară, de „pornirile ei diavolești", de fapt de amintirile tulburi și de depresie, care o și fac să-și ia zilele, trimit la un Ev Mediu îndepărtat. Dar și tratamentul din partea medicilor de la psihiatrie, unde este internată Ksenia, nu este departe de ignoranță și indiferență.

Pe mintea rătăcită a Kseniei Robu se joacă un pariu important: fie Republica Moldova va încerca să-și însușească trăsăturile europene, fie rămâne în orizonturile credințelor, obiceiurilor și tradițiilor strămoșești, gata să-și accepte sacrificiile în numele voinței Providenței. Larisa, persoana luptătoare, nesupusă credințelor populare și fanatismului religios, încearcă să-și scoată prietena din balastul în care se află. Deși simte rezistență, ea își continuă lupta pentru a o salva, înfruntând oprobiul familiei și al sătenilor, dar și pe cel al societății, în general.

Romanul nu este un film cu un personaj principal. Are mai multe centre de atenție și un suflet colectiv care transmite lectorului un sentiment de neașezare, de dezorientare, de resemnare fizică și metafizică a personajelor. Subiectul reflectă o percepție asupra lumii marcate de acceptare fără luptă și de un fatalism specific pe care îl regăsim subtil și în romanul *Spovedanie la Tanacu* al Tatianei Niculescu.

Căutând-o pe Ksenia, personajul narator face cunoștință cu diaspora moldovenească din Milano, Roma, Padova, Napoli, Verona, Bologna, Reggio

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

Maria, lume plecată ilegal din cauza sărăciei și disperării, de la care adună istorii sinistre despre viața printre străini și plecarea ilegală. Îi întâlnește pe moldoveni la biserici sau în centre de caritate unde sunt hrăniți, în parcuri unde fac schimb de noutăți. Aici îl întâlnește pe Grigore Cojocaru, un fost profesor de română care și-a lăsat soția și copiii și a venit să muncească în Italia pentru a-și întreține familia. Acesta spune că a împrumutat bani cu dobândă și nu știe cum se va răsplăti ca datornic. O întâlnește pe Zinaida, asistentă medicală, care are grijă de niște bătrâni în Italia, pe Ichim, un fost chirurg moldovean „cu mâini de aur, murdar de vopsea" care lucrează la construcții și pe alții. Foamea și disperarea, salariile mizere și frica pentru ziua de mâine, spun ei, i-au făcut să plece de acasă. Pe unii dintre ei, totuși dorința de a face averi i-a mânat în străinătate, transformându-i într-o „pradă ușoară" pentru „divinitatea epocii: banul", cum ar spune reputatul gânditor francez Jean Sevillia (2009, p. 189).

În economia cărții, autoarea se referă și la trecutul personajelor principale. Larisa și Ksenia, eleve fiind, după o testare riguroasă a cunoașterii limbii engleze, câștigă câte o bursă de studii în Bringhton, Marea Britanie, pentru a-și îmbunătăți cunoștințele de limba engleză. Ulterior, Larisa va decide să-și continue studiile în Anglia, acesta fiind visul ei din copilărie, aspirația de libertate și cunoaștere a unei lumi noi. În Marea Britanie, fetele sunt așteptate la două colegii prestigioase. Problema a apărut însă la găsirea chiriei. Familia care urma să le găzduiască nu le-a acceptat crezând că au venit în Anglia cu alt scop decât studiul englezei, întrucât țara lor de origine era cunoscută ca fiind una cu reputație reprobabilă. La liceu au fost rugate să vorbească despre țara lor, despre Moldova, colegii lor englezi cunoscând câte ceva doar despre Maldive. Povestind cu mândrie despre Moldova, fetele au devenit confuze când veni vorba despre identitate: „Cine sunt eu cu adevărat? Aceasta este întrebarea pe care mi-o pun de fiecare dată. Cine sunt? Sunt moldoveancă sau romîncă?" – se întreabă Ksenia.

Despre ocuparea Basarabiei de către ruși în 1812, dar și despre ceea ce s-a întâmplat mai târziu, după ocupația sovietică, Kseniei îi vine greu să vorbească, întrucât ea însăși provine dintr-o familie de migranți ruși din regiunea Rostov, care a venit în Moldova după cel de-al Doilea Război Mondial. Și Larisa, la rândul ei, e urmașa unei familii de tătari rămași în Moldova de mai multe secole, fapt despre care vorbește fața ei smeadă și părul creț, sătenii numind-o „țigăncușă". Încercarea de a le vorbi studenților englezi despre problemele identitare, despre istoria Moldovei, a țării lor de origine, i-a confuzionat și mai tare pe aceștia, încât fetele au abandonat subiectul.

Despre Republica Moldova și despre soarta basarabencelor traficate s-a auzit și peste ocean. În romanul *Amantul japonez* (2015) al scriitoarei chiliene Isabel Allende, cea care ne introduce în trama narativă este basarabeanca Elisabet (nume pe care îl purta în Moldova), *alias* Irina Basili, îngrijitoare la căminul de bătrâni Lark House, care ajunge în Statele Unite datorită mamei sale, căsătorită cu un

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

american. Mama Irinei, Radmila, după ce rămâne însărcinată la șaisprezece ani de la un soldat rus aflat în trecere cu regimentul prin sat, e părăsită de acesta. O naște pe Elisabet și o lasă în grija părinților. Urcă în tren cu o proxenetă și ajunge în Turcia, la un bordel din cartierul Aksaray, din Istanbul. După aproape doi ani, reușind să-și plătească datoria pentru bilet, ajunge în Italia, unde face curățenie prin birouri, apoi muncește la o fabrică. În Italia, face cunoștință cu un tehnician american, se căsătorește cu acesta și pleacă cu el în Texas. Peste ocean, depune toate eforturile ca să-și aducă fiica alături de ea, „unde avea să aibă tot ce dorea, educația cea mai bună, hamburgeri și cartofi prăjiți, înghețată…" (Allende, 2015, p. 181)

Procesul de obținere a vizei pentru fiică a durat aproape doi ani. Visând la America, Elisabet devine conștientă de „sărăcia și urâțenia din jurul ei" din sat. În cei doi ani, fata își ia rămas bun „de la fiecare copac, de la pământul și de la cerul care erau la fel ca pe vremea comuniștilor și așa aveau să fie în vecii vecilor" (*ibidem*, p. 182). Plecând în Statele Unite, ia cu sine icoana sfintei Parascheva, dată de bunicii Costea și Petruța, la care să se roage, și o poză a bunicilor. Elisabet nici nu bănuia că, ajungând în Statele Unite, ar putea deveni jertfa unor site-uri web de pornografie infantilă de pe care tatăl ei vitreg, Jim Robyns, ar scurge bani pentru a-i trimite în Moldova.

Despre această afacere a lui Jim și Elisabet, Radmila fie că nu știa, fie că se făcea că nu era la curent, până când, doi ani mai târziu, la ușă a sunat Ron Wilkins și le-a prezentat legitimația de la FBI. Jim este arestat, încătușat și condamnat la zece ani de închisoare. Radmila de asemenea este arestată, iar Elisabet ajunge într-un sanatoriu pentru copii. După un timp, fata își schimbă numele în Irina, se angajează la căminul de bătrâni Lark House, dar amintirile pline de umilințe și coșmar continuă să o bântuie[1].

Prin intermediul personajului Irina Bazili din romanul *Amantul japonez*, autoarea ciliană Isabel Allende ne prezintă nu doar soarta emigranților plecați în căutarea unei vieți mai bune, ci și realitățile din țara de origine și cea de adopție a acestora, partea lor profană, unde omul este ușor transformat într-o jertfă adusă banului.

În *Un an în Paradis* al Lilianei Corobca, personajele par a se împăca, a se adapta de fapt, cu situația în care se află, iar autoarea ține să atragă atenția cititorului asupra *pattern*-ului pe care îl găsim încă la cronicari, acela că am fi fost așezați în calea răutăților și că nu e omul deasupra vremurilor, ci bietul om se află sub vremi, *pattern* pe care continuăm să-l revendicăm, dar nu să-l depășim. De la aceste false mituri pornește și pasivitatea basarabenilor, reminiscență a pasivității acestui neam în istorie și a manipulării lui pe parcursul acesteia.

[1] Istoria Irinei Basili este doar un fragment din romanul Isabelei Allende, autoarea referindu-se mai mult la soarta evreilor emigranți din Europa în America pentru a scăpa de Holocaust și a ghetourilor de japonezi, emigranți și ei, dar cu rădăcini adânci în Statele Unite, suspectați însă de spionaj în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)

În romanul *Basarabian Nights*, naratorul refuză să se împace cu compromisurile, obiceiurile și tradițiile care păreau o normalitate, o necesitate aproape de neevitat, chemând la luciditate și responsabilitate. El vine să „tulbure" această liniște, în care fiecare încearcă să se descurce cum poate mai bine. Ne dovedește că se poate ieși din situație, că nu e obligatoriu să te resemnezi și să te supui stereotipurilor, superstițiilor și tradițiilor de veacuri, întrucât existența larvară, complicitatea tacită și inconștientă constituie o povară insuportabilă ce contribuie la îngrădirea libertății și autodefinirii individului.

Romanele la care ne-am referit în studiul nostru nu dau soluții concrete situației în care se află personajele, doar sensibilizează asupra fenomenului migrației ilegale, în special asupra traficului de ființe umane, atrag atenția asupra problemelor identitare din Republica Moldova, pun în lumină tonurile minore ale existenței, devenind niște mărturisiri în scris, ale unor întâmplări reale convertite în ficțiune. Sunt o oglindă a vieții reale, cititorul rămânând uluit de întâmplările adevărate, avertizat prin exemple, prevenit contra înșelăciunilor. Autorii pun accent mai mult pe tematică și mai puțin pe finalitatea estetică sau pe arhitectonica scrierilor, preponderente fiind dialogurile, discursul direct, evident publicistic, simplificarea recuzitei lexicale, urmând dezideratul accesibilității și sensibilizării cititorului.

Referințe bibliografice:

ALLENDE, Isabel. *Amantul japonez*. Traducere: Cornelia Rădulescu. București: Humanitas Fiction, 2015.

BRÎNZEANU, Stela. *Bessarabian nights*. Aurochs, 2014.

CIOBANU, Vitalie. Dilemele „generației regăsite". În: *Valsul pe eșafod*. Chișinău: Cartier, 2001.

COROBCA, Liliana. *Un an în Paradis*. București: Cartea Românească, 2005.

GRATI, Aliona. Imaginarul antropologic al romanului basarabean actual. În: *Metaliteratură*, 2010, anul X, nr. 1-4 (23-24), p. 28-46.

LUNGU, Eugen. *Raftul cu himere*. Chișinău: Știința, 2004.

Republica Moldova trebuie să îmbunătățească accesul la justiție pentru victimele traficului de persoane. [online] Disponibil: https://www.coe.int/ro/web/chisinau/-/moldova-should-improve-access-to-justice-for-victims-of-human-trafficking) [citat 21.09.2021].

SEVILLIA, Jean. O revoluție în surdină. În: *Corectitudinea morală: Căutăm cu disperare valori*. București: Humanitas, 2009.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul proiectului de cercetare 20.80009.1606.03 *Contexte socioculturale autohtone și interconexiuni europene în creația populară și literatura cultă din Basarabia* (*sec. XIX până în prezent*), Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu" al MEC.

BDD-A33098 © 2021 Academia de Științe a Moldovei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 09:19:18 UTC)